

SOSYAL BİLGİLER ALAN YAZININDA KÜRESELLEŞME OLGUSUNUN İNCELENMESİ

Araştırma Makalesi / Research Article

Çağırın, F. S. (2021). Sosyal Bilgiler Alan Yazınında Küreselleşme Olgusunun İncelenmesi, *Kapadokya Eğitim Dergisi*, 2(1), 24-36.

Geliş Tarihi: 28.06.2021

Kabul Tarihi: 01.07.2020

Fırat Serhat ÇAĞIRAN
Nevşehir Hacı Bektaş Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Sosyal Bilgiler Eğitimi Doktora Programı
fscagiran@gmail.com
ORCID No: 0000-0002-8886-860X

ÖZ

Çalışmada sosyal bilgiler alan yazınında küreselleşme kavramına olan yaklaşım irdelenmektedir. Nitel araştırma yöntemleriyle kuramsal bilgiye ulaşmanın amaçlandığı çalışmada, başlıklarında “sosyal bilgiler” ve “küresel” ifadelerinin bulunduğu ulusal literatürde yer alan 21 makale analize tabi tutulmuştur. Doküman analiziyle elde edilen verilerde küreselleşme kavramıyla ilişkilendirilen kavramlar, temalara dönüştürülmüştür. Makalelerde temalara açık ve örtük yapılan anlamlandırmalar tanımlanarak bulgulara ulaşılmış, bulgular yorumlanarak sonuçlandırılmıştır. Küreselleşme olgusuna farklı sosyal bilimlerle eleştirel açıdan bir yaklaşım da söz konusu iken, sosyal bilgiler ile ilgili araştırmalarda alan yazınında kültürel yaklaşım esas alınarak, değişim ilerleme, teknoloji, farklılıklara saygı gibi olgularla paralel algılanarak olumlanmaktadır. Bu pozitif yaklaşımın sebepleri tartışılarak çok yönlü bir yaklaşımın gerekliliği önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Küreselleşme, Bilgi Toplumu, Çok Kültürlülük, Küresel Vatandaşlık.

EVALUATION OF GLOBALIZATION IN SOCIAL STUDIES LITERATURE

ABSTRACT

In the study, the approach to the concept of globalization in the social studies literature is examined. In the study, which aims to reach theoretical knowledge with qualitative research methods, 21 articles in the national literature with the phrases "social studies" and "global" in their titles were analyzed. In the data obtained through document analysis, the concepts associated with the concept of globalization were transformed into themes. The findings were reached by defining explicit and implicit interpretations of the themes in the articles, and the findings were concluded by interpreting them. While there is a critical approach to the phenomenon of globalization with different social sciences, in the literature on social studies, based on the cultural approach, change is perceived and affirmed in parallel with phenomena such as progress, technology, and respect for differences. The reasons for this positive approach are discussed and the necessity of a multidimensional approach is suggested.

Keywords: Social Studies, Globalization, Information Society, Multiculturalism, Global Citizenship.

1. GİRİŞ

Tarihsel süreç içerisinde toplumlar sürekli bir değişim ve dönüşüm içerisindedir. Bu değişim ve dönüşüm sonucunda modernleşme süreci başlamış; insanlık daha geniş coğrafyalarda yaşam alanını genişletmiş hatta yeryüzünün dışına taşmış; daha çok üretmiş, ortalama yaşam süresi

uzamıştır. Doğanın bilinmezliklerini modern bilim aracılığıyla anlamaya çalışmış, tekniğe, teknolojiye daha çok hakim olmuş, hayatını kültürel olarak çeşitlendirmiştir. Eski çağlardan günümüze yaşanan bu toplumsal değişim her zaman insanlığın lehinde olmamış; yaşanan savaş, istila, sömürü, ambargo gibi insan eseri afetlerle insan yine kendi türünü zorlayarak, kimi zaman yok ederek kendi refahını ve mutluluğunu artırmanın çabası içerisine girmiştir.

Modernizmin geldiği noktada günümüz dünyasının içinde bulunduğu durumun izahında “küreselleşme” kavramına farklı anlamlar atfedilerek açıklanmaya çalışılmaktadır. Sosyal bilimlerin yapısı dikkate alındığında, kavramın alanlar itibariyle farklılaşması doğal karşılanmalıdır. İlk olarak iktisadi sahada ortaya çıkan değişimin diğer toplumsal alanlarda ve kültürde yansımaları farklı alanlarla ilgilenenlerin kavramı başka türlü tanımlamalarına yol açmıştır. Kavramın uluslararası anlamıyla birlikte uluslar üstü kuruluşlar, çok uluslu firmalar, dünyanın farklı coğrafyalarında faaliyet yürüten sivil toplum kuruluşlarını harmanlayan karma bir anlamı karşıladığı düşünülmektedir (Şimşek, 2016: 26). Dünyanın daha çok bütünleşmesi anlamının çıkarılabileceği kavramın tek taraflı bir süreç olarak değerlendirilmemesi, zıt eğilimleri içeren ve gelişmekte olan bir süreç olarak anlaşılması gerekmektedir (Dumanlı Kürkcü, 2013: 2).

Küreselleşme kavramı iktisadi açıdan ele alındığında kapitalizmin geldiği son nokta olarak düşünülmektedir. Ulus devletleri ortaya çıkaran mekanizma, kapitalizmin ihtiyaç duyduğu ulusal piyasalar olarak modernizmle vücut bulmuştu. Günümüzde ise sermaye sahipleri kartelleşerek, ulus ötesi şirketler halinde piyasalardaki paylarını genişletebilme çabası içerisine girmişlerdir. Bu bağlamda şirketler ulusal karakterlerinden sıyrılarak ulus ötesi bir yapıya bürünmüşlerdir. Büyüklerin daha büyük olma gayreti küçük sermayedarların daha da küçülmelerine sebep olmuştur. Teknolojide yaşanan gelişmeler, önceleri daha belirsiz olan yerel bilgilerin netleşmesini sağlamış, ulus ötesi firmaların ihtiyacı olan bilgiye ulaşılmasına imkan vermiştir. Bu firmaların ürünlerinin dünyanın her yanında alıcı bulması; ortak kültürün, benzer zevklerin, biçimlendirilmiş piyasaların, tek tipleştirilmiş eğitim sistemlerinin yetiştirdiği “küresel insan”la mümkündür.

Eğitimin temel işlevlerinden biri, geleneksel değerlerin ve öz kültürün yeni nesillere aktarılmasıdır. Küresel baskının şekillendirdiği genç beyinlerde öze yabancılaşmayla sonuçlanması ihtimalini artıran bu kargaşa durumu, yeni nesillerde memnuniyetsizlikle sonuçlanabilmektedir. Diğer yandan mevcut eğitim sistemiyle çağın gerektirdiği vasıf ve niteliklere ulaşamadığı şartlarda toplumsal ve ekonomik gelişme istenilen düzeyde gerçekleşmeyebilir (Aslan,2004:3). Geleneksel değerlerden geleni küresel yönelimlerle yoğurmadan uygulanacak eğitim sistemi; bir yandan küresel akımın pasif bir nesnesi olarak kalma riskini, diğer yandan yerelin sığ ve yeniliğe kapalı anlayışıyla işlevini yitirme ihtimalini taşımaktadır (Aktekin, 2020: 24).

Sosyal bilgiler dersi öznesi insan olan, disiplinler arası yaklaşımla kültürel bilgilerin harmanlanarak öğrencinin küresel algılayma özelliğine uygun hale getirilen bir ders olarak tanımlanmaktadır (Meydan ve Akkuş, 2014: 404). İlkokul son sınıf ve ortaokul seviyesinde işlenen bu derste toplumsal yaşamın unsurları yapılandırmacı anlayışla ele alınarak öğrencilerin ilgisine sunulmaktadır. Eğitim tarihimizde farklı dönemlerde, farklı anlayışlarla sunulan bu dersin programında en köklü değişim 2005 yılında gerçekleştirilmiştir. Bu değişiklikle hayata geçirilen yapılandırmacı anlayışla; Amerikan Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (NCSS)’nin tarif ettiği üzere, öğrenme sürecinin eski bilinenin yeni bilgi ve deneyimlerle bir araya getirilerek yeni anlamlar inşa edilen bir anlayışla öğrenme etkinliklerinin düzenlendiği yapıya dönüştürülmesi amaçlanmaktadır (Çatak, 2015:87).

Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yaşanan 2005 değişiklikleri yalnızca öğretim yaklaşımı boyutunda kalmamıştır. Program kaynağını aldığı Amerikan Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (NCSS)’nin üye kuruluş ve ülkelere önerdiği (socialstudies.org, 2021) çerçevede küresel bir yapı arz etmekte; aynı zamanda içerik olarak küresel olanı önceki programlardan daha fazla öne çıkarmaktadır. 2005 öncesinde uygulanan programlarda sosyal bilgiler alanını oluşturan disiplinlerde mevcut olan hiyerarşiyle; tarih en başat bilim, sonrasında coğrafya ve daha sonra vatandaşlık konuları gelmekteydi. 2005 değişikliği ve sonrasında küçük nüans farklılığı olarak aynı mantalitede hayata geçirilen 2018 değişikliklerinde; birçok sosyal bilimin disiplinler arası yaklaşımla ele alındığı, konularda da daha eşit bir dağılımın sunulduğuyapı göze çarpmaktadır. Ulusal olanın

vurgulandığı tarih ve coğrafya alanlarının ağırlıklarının azaltılması küresel olanın ağırlığının artırılması şeklinde değerlendirilebilir.

1.1. Problem Durumu

Ortaokul seviyesinde, sınıf bazında haftalık 3 ders saati süreyle sınırlı olan sosyal bilgiler dersi için boyundan oldukça büyük yapılan ulusallık-küresellik tartışmaları program değişikliğinden bugüne devam etmektedir. “Küreselleşme” kavramı program değişikliğiyle birlikte birçok çalışmaya konu olmuştur. Bu çalışmada sosyal bilgiler eğitimi alan yazınında, küreselleşmeye olan yaklaşımın irdelenmesi amaçlanmaktadır. Bu anlayışla, “sosyal bilgiler alan yazınında küreselleşme olgusuna bakış nasıldır?” araştırma sorusunun değerlendirilmesi için aşağıdaki alt sorulara yanıt aranacaktır.

- Çalışmalarda “küreselleşme” kavramı nasıl ele alınmaktadır?
- Küresel değer olarak adlandırılan “bilgi toplumu” alan yazınında nasıl karşılanmaktadır?
- Küreselleşme ile çok kültürlülük hangi boyutta ilişkilendirilmektedir?
- “Küresel vatandaşlık” kavramından ne anlaşılmaktadır?

1.2. Varsayımlar

- Bu makalelerin sosyal bilgiler alan yazınına katkı yaptığı varsayılmaktadır.
- Araştırmada karşılaşılan bir makale (M4) başlığında “küresel” ifadesi geçmediği halde “dünya vatandaşlığı” kavramının “küresel vatandaşlık” kavramıyla eş değerde olduğu düşünüldüğünden araştırmaya dahil edilmiştir.
- Başka bir makalede ise başlığında “sosyal bilgiler” kelimeleri bulunmadığı halde içeriğin sosyal bilgiler 4. sınıf öğretim programıyla doğrudan bağlantılı olduğundan ve makalenin anahtar kelimelerinde “sosyal bilgiler” ifadesi geçtiğinden araştırmaya veri teşkil edeceği düşünülmüş ve dahil edilmiştir.

1.3. Sınırlılıklar

- Araştırma, google akademikte taratılarak başlıklarında “sosyal bilgiler” ve “küresel” kavramları geçen ulusal makalelerle sınırlı tutulmaktadır.
- “Küresel ısınma” kavramının irdelendiği makaleler incelemenin dışında tutulmuştur. Zira klimatolojinin ilgi sahasında olan “küresel ısınma” kavramıyla bu araştırmanın ilgilendiği; kökenini ekonomik ve toplumsal değişimden alan “küreselleşme” kavramının doğrudan bağlantısı bulunmamaktadır.

2. YÖNTEM

2.1. Model

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden kuram oluşturma tercih edilmiştir. Nitel araştırmalarda, araştırmacı süreç esnasında kuram geliştirir. Kuram oluşturma amacıyla toplumsal konular, bağlamı çerçevesinde anlamlandırılmaya çalışılmaktadır. Tümevarım yöntemiyle kuram verilerden oluşturulur ya da verilerle temellendirilir. Kavramları birbiriyle karşılaştırarak kurama ulaşılır (Neuman, 2006: 234). Kuram oluşturmada bir yandan veri toplanırken diğer yandan analiz edilir (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 73). Bu çalışmada sosyal bilgiler alan yazınında küreselleşme olgusuna yaklaşımın anlaşılması için bu alanda yapılan ve konu ile ilişkilendirilen makaleler incelenerek araştırma sorusuna yanıt aranmıştır.

2.2. Veri Toplama Aracı

Çalışmada başlıklarında “sosyal bilgiler” ve “küresel” kavramlarının geçtiği makalelerin içeriği literatür taraması yöntemiyle edinilerek araştırmanın veri seti oluşturulmuştur. İçeriğin

karşılıdığı anlam irdelenerek alan yazınında küreselleşme kavramına olan yaklaşımla ilgili genellemelere gidilmektedir.

Tablo 1:İncelenen Makaleler

<i>Kod</i>	<i>Yıl</i>	<i>Makale Adı</i>	<i>Yazar(lar)</i>	<i>Dergi</i>	<i>Cilt/ Sayı</i>	<i>Sayfa</i>
M1	2018	6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve Ders Kitabında Küreselleşme Olgusunun İncelenmesi	Kamil UYGUN Cafer Tayyar ULU	Eğitimde Yeni Yaklaşımlar Dergisi	1(1)	1-19
M2	2015	Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İnternet Kullanım Durumları ile Küresel Vatandaşlık Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	Zafer ÇAKMAK Birol BULUT Cengiz TAŞKIRAN	Adıyaman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi	5(1)	99-112
M3	2016	Küreselleşme Olgusunun Sosyal Bilgiler Eğitimine Etkileri	Süleyman ASLAN	Harran Maarif Dergisi	1(1)	11-23
M4	2016	Sosyal Bilgiler Eğitimi Programı ve Dünya Vatandaşlığı: Öğretmen Adaylarının Perspektifinden	Mustafa ŞAHİN Semiha ŞAHİN Derya GÖĞEBAKAN YILDIZ	Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	31(2)	369-390
M5	2019	Sosyal Bilgiler Derslerini Veren Öğretmenlerin Küresel Vatandaşlığa ve Küresel Vatandaşlık Eğitimine Bakışları	Kerem ÇOLAK Yücel KABAPINAR Cemil ÖZTÜRK	Eğitim ve Bilim Dergisi	44 (197)	335-352
M6	2017	İlkokul 4. Sınıf Öğrenci ve Öğretmenlerinin Küresel Vatandaşlık Algıları	Nur Leman BALBAĞ Burçin TÜRKCAN	Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry	8(2)	216-249
M7	2016	Türkiye’de Küresel Bakış Açısının Sosyal Bilgiler Eğitimine Kaynaştırılması: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adayları	Elvan GÜNEL	Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry	7(4)	440-461
M8	2016	Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Küresel Vatandaşlık Eğitimine Yönelik Algıları	Şule EGÜZ	International Journal of Eurasia Social Sciences	7(24)	30-49
M9	2020	Küresel Bağlantılar Öğrenme Alanının Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarına Yansımalarının İncelenmesi	İlker DERE Abdullah UÇAR	Journal of Education for Life	34(2)	212-240
M10	2014	Sınıf Öğretmeni Adaylarına Göre Sosyal Bilgiler Dersinde Küresel Vatandaşlık	Ömür GÜRDOĞAN BAYIR Nur Leman GÖZ Mahmut BOZKURT	Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi	4(2)	145-162

<i>Kod</i>	<i>Yıl</i>	<i>Makale Adı</i>	<i>Yazar(lar)</i>	<i>Dergi</i>	<i>Cilt/ Sayı</i>	<i>Sayfa</i>
M11	2016	Küresel Vatandaşlık Bilinci Üzerinde Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Değerlerin Etki Boyutu	Yavuz TOPKAYA Kerem COŞKUN	Sosyal Bilimler Dergisi	6(11)	238-252
M12	2011	Küreselleşmenin Türkiye'deki İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve Ders Kitaplarında Görülen Yansımaları	Mustafa SAĞLAM Levent VURAL Celal AKDENİZ	Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi	35	1-15
M13	2020	Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Küresel, Çokkültürlü Eğitime ve Küresel Vatandaşlık Eğitimine Yönelik Bakış Açıları	Vural TÜNKLER	Milli Eğitim Dergisi	49 (226)	255-290
M14	2016	Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Küresel Sistemler, Küresel Eğitim ve Çeşitlilik Kavramlarına İlişkin Algısı	Fatih ÖZTÜRK Elvan GÜNEL	İlköğretim Online Dergisi	15(1)	172-185
M15	2019	Sosyal Bilgiler Perspektifinden Küresel Okuryazarlık Becerisi	Zafer ÇAKMAK Birol BULUT	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	51	160-180
M16	2015	Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Küresel Vatandaşlık Tutum Düzeylerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi	Selami KARACA Asım ÇOBAN	Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi	3(17)	10-22
M17	2009	Sosyal Bilgiler Eğitiminde Küresel Vatandaşlık	Çiğdem KAN	Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	26	25-30
M18	2021	Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Küreselleşme, Küresel Eğitim Ve Küresel Vatandaş Kavramlarına Yönelik Görüşler	Nadire Emel AKHAN Burcu KAYMAK	Milli Eğitim Dergisi	50 (229)	129-155
M19	2021	Türkiye'deki 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Küreselleşme Olgusunun İncelenmesi	Samet KARAKUŞ Mehmet AKPINAR	YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi	18(1)	374-404
M20	2021	Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Küresel Köy Kavramına İlişkin Metaforik Algıları	Feyzullah EZER Selda AKSÜT	Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi	31(2)	667-686
M21	2021	Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının (2018) Küresel Vatandaşlık Açısından Değerlendirilmesi	Hakan TÜRK Emin ATASOY	Milli Eğitim Dergisi	50 (230)	147-167

2.3. Verilerin Analizi

Veriler doküman incelemesi yöntemiyle analiz edilmektedir. Doküman incelemesi, araştırılan konularla ilgili verilerin bulunduğu belgelerin analiz edilerek incelenmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 189). Makaleler araştırmacı tarafından ayrıntılı bir şekilde incelenerek “küreselleşme” olgusuna yaklaşımın ifade edildiği genel kavramlar kodlanmış, aralarında bağıntı bulunan kodlar kategoriler altında toplanarak temalara ulaşılmıştır. Temalar değerlendirilerek bulgulara ulaşılmıştır.

3. BULGULAR

3.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

“Küreselleşme kavramı nasıl ele alınmaktadır?” alt sorusu için ilgili makaleler değerlendirilerek verilerin analiz edilmesiyle aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 2: Makalelerin Giriş Bölümlerinde Olumlu Yaklaşım

<i>Olumlu tanım kodları</i>	<i>Makaleler</i>	<i>Toplam</i>
	<i>“Gelişim” kategorisi</i>	
Değişim	M1,M2,M3,M4,M6,M8,M9,M11,M12,M13M15,M17,M18,M19,M20,M21	16
Dönüşüm	M1,M2,M4,M6,M8,M9, M15,M18,M21	9
Muazzam	M1,M2	2
Etkileşim	M1,M3,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M12,M13M14,M15,M16,M18,M20,M21	16
Yenilik	M7,M9,M10,M12,M15,M18,M19	7
Yaratıcılık	M9,M15,M20,M21	4
Teknoloji	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M13,M14,M15,M16,M17, M18 M19,M20	19
	<i>“Zenginlik” kategorisi</i>	
Refah	M2,M18	2
İlerleme	M2,M9,M18,M20	4
Büyüme	M6,M9,M10	3
Hızlanma	M1,M4,M9,M20	4
	<i>“İnsancıl” kategorisi</i>	
Dayanışma	M3,M6,M8,M15,M21	5
Duyarlılık	M1,M5,M6,M10,M17,M19	6
Saygı	M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M12,M13,M14,M15,M16,M17, M18M19,M21	19
Empati	M4,M6,M7,M9,M1,M14,M18,M21	8
Eşitlik	M3,M4,M10,M11,M12,M13,M17,M21	8
	<i>“Paylaşım” kategorisi</i>	
Ortak değerler	M1,M3,M11	3
Demokratik değerler	M2,M3,M7,M8,M10,M11,M12,M13,M14,M16,M17,M21	12
Çoklu bakış	M7,M8,M14,M17,M18	5
Bütünleşme	M1,M4,M6,M8,M9,M10,M17,M20	8
Ortak kültür	M9,M17	2
Uyum	M3,M4,M6,M8,M9,M10,M11,M14,M15,M18,M19,M20	12
Uzlaşma	M8,M19,M21	3
	<i>“Farkındalık” kategorisi</i>	
Bilinç	M1,M3,M4,M5,M7,M8,M10,M11,M12,M15,M16,M17,M18,M20,M21	15
Çevresel	M2,M4,M5,M6,M8,M11,M15,M17,M21	9
Eleştirel düşünebilme	M4,M6,M7,M8,M9,M11,M13,M14,M15,M18,M21	11
Sorumluluk	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M8,M10,M11,M13,M15,M16,M17,M18,M21	15
Açık görüşlülük	M5,M7	2
Derinleşme	M3,M9	2
	<i>“Bütünsel” kategorisi</i>	
Kozmopolit	M2,M5,M13,M15,M21	5
Evrensel bakış açısı	M5,M6	2

<i>Olumlu tanım kodları</i>	<i>Makaleler</i>	<i>Toplam</i>
	<i>“Gelişim” kategorisi</i>	
Ayrımcılığı reddetme	M7	1
Dünyaya açılma	M17	1
İletişim ağı	M3	1
Evrensel değerler	M1,M3,M5,M7,M9,M17	6
Dil öğrenme	M2,M4,M5,M8	4

Tablo 2’de sunulan veriler incelendiğinde; makalelerin giriş bölümlerinde yapılan açıklamalar ve tanımlamalardan araştırmacıların küreselleşme olgusuna yaklaşımlarına dair sonuçlara ulaşılmaktadır. Makalelerde olumlu yapılan tanımlamalar ağırlıkta olup “demokratik değerler, uyum, bilinç (geliştirme, kazandırma vb.), eleştirel düşünme” kavramları tüm makalelerin en az yarısında kullanılarak “değişim, etkileşim, teknoloji, saygı” kavramları ise makalelerin tamamına yakınında kullanılarak kavramın olumlu yanlarının vurgulandığı söylenilebilir. Makalelerin giriş bölümlerinde yapılan olumlu atıflardan hareketle genel olarak makalelerin tamamında olumlu perspektifin hakim olduğu, bulgusuna ulaşılmaktadır.

Tablo 3:Makalelerin Giriş Bölümlerinde Olumsuz Yaklaşım

<i>Olumsuz tanım kodları</i>	<i>Makaleler</i>	<i>Toplam</i>
	<i>“Emperyalizm” kategorisi</i>	
Sömürme	M12	1
Bağımlı	M6	1
Hegemonya	M3	1
İnsanları ezme	M3	1
	<i>“Anti ulusal” kategorisi</i>	
Ulus yapısına zarar	M2,M3,M5,M7,M11,M18	6
Dünya hükümeti	M5,M21	2
Milli egemenliğe zıt	M8,M18,M21	3
	<i>“Enkaz” kategorisi</i>	
Erozyon	M3	1
Çatışma	M14,M9,M6	3
Felaket	M18	1
	<i>“Sıkıntı” kategorisi</i>	
Yamalı bohça	M12,	1
Eşitsizlik	M9,M21	2
Yoksunluk	M18	1
Öğretmen özerkliği	M8	1

Makalelerde yapılan olumlu tanımlamalara karşın olumsuz yapılan tanımlamaların görece sınırlı kaldığı, burada vurgunun nispeten ulus ve milli egemenlik olgusuna zararlı ilişkilendirildiği ve çatışma kavramının tanımlarda kısmen vurgulandığı anlaşılmaktadır. Eşitsizlik kavramına 2 makalede vurgu yapılırken bahsi geçen diğer kavramlar yalnızca 1 makalenin giriş bölümünde yapılan açıklama ya da tanımlamada yer bulmuştur.

Yazılan 13 makalenin giriş bölümünde yapılan açıklamalarda ve tanımlarda küreselleşme kavramının sadece olumlu yanları vurgulanmış; olumsuz yanlarına değinilmemiştir. Çalışmalarda genel olarak “küreselleşme” kavramı olumlanırken yapılan 8 çalışmada kavramın çağrıştırdığı olumlu ve olumsuz tanımlamalarla açıklamaya gidilmiştir.

“Küreselleşme kavramı, yeryüzünde meydana gelen hızlı dönüşümlerin ve muazzam hayat akışının izahına yüklenen yaygın bir kelime halini aldı..” (Çakmak ve diğerleri, 2015)

“Sınır gözetmeksizin bütün toplumları, mekânları ve devletleri birbirine bağlayan; sosyal, siyasal, ekonomik, teknolojik ve kültürel bir ağ örgüsü olarak tanımlanabilir.” (Uygun ve Ulu, 2018)

“Sönmez (2002), küreselleşmeyi birbiriyle çelişen önermelerden oluşan yamalı bir bohça gibi görmekte, bunu da küreselleşmeyi savunanların gizledikleri temel amaca yani dünyayı bir pazar haline getirip madden ve manen sömürme çabalarına dayandırmaktadır.” (Sağlam ve diğerleri, 2011)

Sadece olumlu tanımlamanın yapıldığı bir makalenin (M11) sonuç bölümünde olumlu ve olumsuz taraflarına atıflar yapılarak değerlendirilmiştir. Yine öğretmen görüşlerinin alındığı çalışmalardan birinde (M14), bulgularda küreselleşmenin olumsuz algısının sıklıkla vurgulandığı belirtilmekteyken, benzer bir çalışmada (M18) öğretmenlerin genel olarak küreselleşme kavramına olumlu bir yaklaşım içerisinde oldukları bulunmuştur.

İncelenen makalelerin giriş bölümlerinde sadece olumsuz tanımlamaların yapıldığı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Çalışmalar bütünüyle incelendiğinde ise olumsuz tanımlamalarla küreselleşmenin sıkıntılı yanlarına değinilen çalışmalarda dahi yaklaşımın olumlu olduğu; sosyal bilgiler ders içeriği ve programıyla ilişkilendirilen küreselleşmenin olumlu bakışının yansıtıldığı anlayışla çalışmaların kaleme alındığı anlaşılmaktadır.

3.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

“Küresel değer olarak adlandırılan “bilgi toplumu” alan yazınında nasıl karşılanmaktadır?” alt sorusu için ilgili makaleler değerlendirilerek verilerin analiz edilmesiyle aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 4: Küreselleşmeye “Bilgi Toplumu” Kavramıyla Yaklaşım

<i>Bilgi Toplumu Teması</i>	<i>Makaleler</i>	<i>Toplam</i>
	“Bilgi” kategorisi	
Bilgi üretme	M8	1
Bilgiyle yaşama	M8	1
Kültürel etkileşim	M3,M8,M10,M20	4
	“Teknoloji” kategorisi	
Dijitalleşme	M3,M20	2
Enformasyon	M3,M20	2
İletişim (teknolojileri)	M3,M8,M10,M20	4

Tablo 4 incelendiğinde “bilgi toplumu” kavramıyla ilintili kodlardan en çok iletişim teknolojileri ve kültürel etkileşimin vurgusunun yapıldığı anlaşılmaktadır. Sosyal bilgiler eğitiminde bilim, teknoloji ve bilgi toplumu kavramlarının irdelendiği çalışmalarda kavramların küreselleşmeyle olan olumlu bağı vurgulanmaktadır. İletişim ve bilişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelerin küreselleşmenin sonucu olduğu örtük veya açık olarak ifade edilmektedir.

“Bilgi toplumunun en önemli olgularından biri olan küreselleşme, kültürlerin birbiriyle etkileşmesi sonucu, evrensel bir dünya kültürü olarak düşünülmekte ve yerel kültürlerin de kendini koruması ekseninde önem teşkil etmektedir.” (Egüz, 2016)

“Bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan hızlı gelişmeler ülkeleri ve toplumları yakınlaştırmıştır. Yaşanan bu gelişmeler toplumlar ve ülkeler arası etkileşimi artırmış, insanların dünya algısını değiştirmiş ve insanların dünyaya ilişkin daha çok farkındalık kazanmasını sağlamıştır.” (Gürdoğan-Bayır ve diğerleri, 2015)

3.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

“Küreselleşme ile çok kültürlülük hangi boyutta ilişkilendirilmektedir?” alt sorusu için ilgili makaleler değerlendirilerek verilerin analiz edilmesiyle aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 5:Küreselleşmeyi “Çok Kültürlülük” Boyutuyla İlişkilendirme

<i>Çok kültürlülük Teması</i>	<i>Makaleler</i>	<i>Toplam</i>
	“Başkasını tanıma” kategorisi	
Kültürler arası çalışmalar	M4	1
Kültürler arası farkındalık	M4,M7,M13	3
Evrensel değer	M4,M7,M13	3
Dünya barışına katkı	M4,M13,M18	3
	“Mozaik” kategorisi	
Farklı kültürlerle saygı	M4,M13,M18	3
Kültürel çeşitlilik	M4,M7,M13	3
Kültürel çoğulculuk	M13	1

Tablo 5 incelendiğinde kültürler arası farkındalık, evrensel değer, dünya barışına katkı, farklı kültürlerle saygı, kültürel çeşitlilik, kültürel çoğulculuk kavramları çok kültürlülük boyutuyla küreselleşmeyle sık ilişkilendirilen kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Küreselleşmenin bu yönde olumlandığı çalışmalarda “küresel eğitim” kavramının altı çizilmekte, bu sayede empati yeteneğiyle farklılıklara karşı hoşgörü anlayışının geliştirileceği vurgusu yapılmaktadır.

“Burada, farklı kültürlerin ve farklı grupların değerlerini ve görüşlerini dikkate alan bir ders içeriğinden bahsedilmektedir..”(Şahin ve diğerleri, 2016)

“Küresel eğitim, açık görüşlü olmak, çoklu bakış açısını kullanmak, stereotipleri, ayrımcılığı ve ırkçılığı ortadan kaldırmak, çeşitliliği, farklı kültürleri ve evrensel değerleri kabul etmenin yanı sıra ötekileştirilmiş öğrencilere karşı empati geliştirmek ve onların farklı kültürel değerlerini anlamak gibi konuları ele alır.”(Günel, 2016)

3.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

“Küresel vatandaşlık” kavramından ne anlaşılmalıdır?” alt sorusu için ilgili makaleler değerlendirilerek verilerin analiz edilmesiyle aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 6: “Küresel Vatandaşlık” Kavramına Yaklaşım

<i>Küresel Vatandaşlık Teması</i>	<i>Makaleler</i>	<i>Toplam</i>
	“Yeryüzü için” kategorisi	
Dünya vatandaşlığı	M4,M5,M6,M15,M17,M18,M20,M21	8
Sürdürülebilir yaşantı	M3,M5,M6,M10,M13,M17,M18,M21	8
Çevre	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M13,M15,M17,M18, M19,M21	17
Ortak yararlar için özveri	M10	1
Dünya tarihi	M1,M2,M4,M8,M17	5
	“Demokratik” kategorisi	
Eşit haklar	M4,M6	2
İnsan hakları	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M10,M13,M15,M16,M17,M19,M21	15
Katılım (siyasal-sosyal)	M3,M4,M5,M6,M10,M12,M13,M16,M21	9
Çoğulculuk	M3,M5,M13,M20	4
	“Dönüşüm” kategorisi	
Değişen dünya ile uyum	M7,M8,M11,M15,M18	5
Dil öğrenme	M2,M4,M5,M8	4
Değişime uyma	M1,M8,M13	3
Küresel ölçekte bilgi, beceri	M3,M4,M5,M6,M9,M10,M11,M12,M13,M14,M15,M16,M18,M21	14
	“Eriyen uluslar” kategorisi	
Ulus üstü yapılanma	M2,M3	2
Ülkesizleşmiş uluslar	M2,	1
Sınırların kalkması	M1,M3,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M18,M19,M20	11
Kimlik bilincinin zayıflaması	M21	1

Tablo 6 incelendiğinde “küresel vatandaşlık” kavramıyla bağlantılı olarak en fazla çevre ve çevre duyarlılığı konularına değinildiği anlaşılmaktadır. İnsan hakları, küresel ölçekte bilgi ve beceri sahibi olma, sınırların kalkması, siyasal-sosyal katılım gibi kavramlar sırasıyla en fazla bahsi geçen kavramlar olmuşlardır.

Küreselleşme ile ilişkilendirilen başka bir tema olarak beliren “küresel vatandaş” kavramı alan yazınında geniş yer tutmaktadır. İlgili makalelerde “küresel vatandaşlık” kavramına metaforik olarak yaklaşılmakta; çevre bilinci, insan hakları gibi olgular vurgulanarak küresel sorunlara karşı bilinçli ve sorumlu insan tipine gönderme yapılmaktadır. Genel yaklaşımda küresel vatandaşlığın ulusal vatandaşlığa alternatif olmadığı vurgusu yapılırken ulusal vatandaşlığın eleştirilerek küresel vatandaşlığın alternatifi olduğu, ulusal vatandaşlıktan vazgeçilerek küresel yurttaşlık anlayışının yerleşmesi gerektiği vurgusuna vardırılan çalışma da vardır.

“Küresel vatandaş”, aynı zamanda olaylara dünya veya insanlık gözüyle bakan ve gelecek nesillere sürdürülebilir bir yaşantı bırakmaya çalışan evrensel bir kişiliktir.” (Kan, 2009: 26)

“Eğitimin ideolojik boyutu yurttaşlık bilincinin oluşturulmasında büyük bir önem taşımaktadır. Küreselleşmenin etkisiyle eğitim anlayışı artık ulusallıktan, evrensel bir anlayışa doğru hızlı bir şekilde kaymakta ve tektipleştirici ulus anlayışı politikası yerini evrenselleşmiş bir yurttaşlık politikasına bırakmıştır.” (Topkaya ve Coşkun, 2016)

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Sosyal bilgiler alan yazınında küreselleşme üzerine yapılan çalışmaların giriş kısmında yapılan tanımlamalar irdelendiğinde genel olarak küreselleşme kavramını olumlayan, kısmen de olumlu-olumsuz yanlarına değinilen tanımlamalara gidildiği anlaşılmaktadır. Makaleler bütün olarak değerlendirildiğinde konuya eleştirel açıdan yaklaşan bir örneğe rastlanılmamaktadır. Oysa küreselleşme karşıtlığının tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de güçlü savunucuları vardır. Alan yazınında bu hususta çekinik kalınmış, asıl tartışma sahası olan akademi çevresinde konu etraflıca irdelenmemiştir. Bu çekiniklik beraberinde tezin karşısına antitezin yerleştirilmesini engelleyerek senteze ulaşılmasını önlemektedir.

1980’li yıllardan itibaren tüm dünyada toplumsal hayatta bariz bir şekilde hissedilmeye başlanan küreselleşme olgusuyla ilgili çalışmalar ülkemizde alan yazınında son 15 yılda ağırlıklı olarak yer almaya başlamıştır. Kuşkusuz 2005 yılında yapılan değişiklikte Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’na giren ve 2018 yılında yapılan değişiklikten etkilenmeyerek programdaki yerini koruyan “küresel bağlantılar” öğrenme alanının bu çalışmaların ortaya çıkmasında etkisi büyüktür. Alan yazınında yapılan çalışmalar incelendiğinde mevcut durumun kuramsal tartışılması yerine test edilerek değerlendirilmesi yöntemi tercih edilmektedir. Dolayısıyla üretilen bilginin toplum hayatına yön vermesi beklenirken toplumsal hayatta yaşananların açıklayıcısı olmaktan öteye gidilememiştir.

Kavramın olumsuzluklarına odaklanmamak, ondan gelecek tehlikelere ve risklere karşı savunmasız kalınması anlamına gelmektedir. Küreselleşme gibi çok geniş sahaya tesir eden ve yıkıcı etkileri olabilen bir olgunun eğitim alanında yansımalarını öngörebilmek geleceğin dünyasını yordayabilmek anlamına gelmektedir. Nitekim Çelik (2018) çalışmasında, küreselleşmenin değer sistemini dönüştürdüğü, ussal bilginin yerini meta bilgisinin aldığı, hızlı tüketime dönük üretimin kutsandığı, mekanikliğin hıza ve kârlılığa odaklandığını dolayısıyla değerlerin erozyona uğrayarak toplumun dışına itildiği görüşünü savunmaktadır.

Küreselleşme olgusuna yaklaşım; araştırmacının dünya görüşü, toplumsal meselelere olan ilgisiyle farklılaşırken; coğrafi olarak yaşanan yerin ve toplumun ekonomik ve kültürel durumu açısından da önem arz etmektedir. Kavrama hegemonyanın sahibi olan coğrafyadan bakış ile hegemonyaya maruz kalan coğrafyadan bakış açısından yaklaşımın farklılaşması beklenmektedir. Konuyla ilgili olarak Ataç (2017), eğitim imkânlarının kısıtlılığı bakımından tüm dünyada önemli farklar olduğunu, gelişmiş ülkelerde uygulanan neo-liberal eğitim uygulamalarının gelişmekte olan ülkelerde de eğitim reformları niteliğinde hayata geçirilmeye çalışıldığını ancak yaşanan süreçte ülkelerin ekonomik, kültürel ve sosyal alt yapılarından kaynaklanan tutarsızlıklar yaşandığını

belirtmektedir. Bu anlamda eğitim meselesinin küresel düzlemde tartışılmadan önce ulusal düzlemde, ekonomik olarak girdi ve çıktı boyutlarıyla ele alınması gerektiğini savunmaktadır.

Bilgi toplumuna değinen çalışmalarda küreselleşmeyle tekniğin gelişimi ilişkilendirilmiş, yaşanan dijital dönüşüm küreselleşmenin sonucu olarak değerlendirilmiştir. Bu anlamda çağın yakalananın gerekliliği olarak küresel olanın içselleştirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bilişim teknolojisinde yaşanan gelişmenin insanlar arasındaki mesafeyi minimuma indirdiği, farklı coğrafyalarda yaşayan insanların birbirlerinin sorunlarından haberdar oldukları, kültürlerinden etkilendikleri; dolayısıyla kültürel farklılıkların azaldığının altı çizilmektedir. Bütün bunlar yadsınamaz gerçekler olmakla beraber küreselleşmenin teknolojinin gelişimine alt yapı hazırlayan bir olgu mu olduğu ya da teknolojinin küreselleşme sürecini hızlandıran enstrümanlardan biri mi olduğu; daha açık bir ifadeyle küreselleşmenin teknolojide yaşanan gelişmelerin sebebi mi olduğu yahut sonucu mu olduğu tartışılmaktadır.

Günümüzde çok uluslu şirketler dünyanın herhangi bir coğrafyasıyla ilgili yerel bilgiye, o yerin kültürel gerçeklerine ve tüketim alışkanlıklarına bilişim teknolojileri sayesinde rahatlıkla ulaşabilmektedirler. Çok uluslu bir şirketin ürünü olan asitli içecek için ramazanda iftar saati yaklaşınca reklamlarda sofralarda baş tacı edildiğini, bunun sanki bir ramazan geleneği gibi lanse edildiğini görmek mümkündür. Bu örnekte olduğu gibi yerel bilgiye sahip olmak küresel olanı daha da güçlendirmektedir.

Teknolojinin getirdiği imkânlar sayesinde tüketiciler oturduğu yerden dünyanın en büyük firmalarından ürün siparişi verebilmektedirler. Bu durum oluşan rekabetten dolayı daha düşük fiyatlarda ürün temin edebilmek adına başlangıçta tüketici lehine gözükse de büyük olanların piyasalarda daha çok söz sahibi olduğu, ekonomi pastasından aldıkları dilimi daha da büyüttükleri bir sonuçla karşılaşmaktadır. Küçük ve yerel olan büyüklerle rekabet edememekte, dolayısıyla küresel şirketler sermayelerini katlamaktadırlar. Makalelerde altı çizilen karşılıklı bağımlılık ancak eşitler arasında olabilir. Dünyanın gerçeklerine baktığımızda küresel güç odakları özellikle ekonomik yönden daha da güçlenmek adına küçük ve yerel olanı ezmekte, farklı coğrafyalardaki eşitsizlik artarak kökleşmektedir. Küreselleşme ve teknolojinin birbirini tetikleyerek ilerlediğini vurgulayan çalışmada Baygül (2020), teknolojinin eğitim açısından önemli kazanımları olduğunu ancak küreselleşmenin tarafları olan hegemonyayı kuranlarla hegemonyaya maruz kalanlar arasında eşitsizliğin giderek arttığını belirtmiştir.

Alan yazınında küreselleşme ile çok kültürlülüğe olan yaklaşımın, farklılıklara saygının olumlu anlamda birlikte ele alındığını görmekteyiz. Farklı coğrafyalarda yaşayan insanların yaşamları, kültürleri ders içeriğinde öğrenilerek kalıp yargı ve önyargıyı fark etme temel becerisi ile sevgi, saygı, eşitlik, duyarlılık gibi değerler bu bağlamda programda yer bulmuştur. Küreselleşmenin çok kültürlülükle bağlantısı ise tartışmalı bir konudur. Teknolojinin kullanımıyla yerel bilgiye ulaşabilen küresel güçler çok kültürlülüğü önemsemektedirler. Bununla birlikte herkesin birbirine benzer yaşam tarzına, benzer zevklere sahip olması dolayısıyla benzer mekanlarda, benzer ürünleri tüketmesi; tek tipleşen bir yapıda kültürün kanalize olmasına sebep olmaktadır. Dolayısıyla alan yazınında olumlanan ortak kültür aynı zamanda küresel güçlerin insanlara sunduğu suni bir tüketim alışkanlığıdır.

Makalelerde sıklıkla vurgulanan teknoloji-küreselleşme ilişkisinin farklılıklara ve çok kültürlülüğe etkisini aynı zamanda teknolojinin yarattığı olumsuzluklar açısından da değerlendirmek mümkündür. Günümüzde dijital teknolojinin yaygınlaşması, insanların her etkinliğini sosyal medya üzerinden gerçekleştirmesi, farklı olanla sosyal hayatta karşılaşma ihtimalini azaltmaktadır. Keza insanlar teknolojinin imkânlarıyla; güvenlik sistemleriyle korunan kendi gelir seviyesinden insanların oluşturduğu sitelerde yaşayarak gerçek hayatta farklı olanla karşılaşamaz hale gelmiştir. Bu durum yeni nesillerde bilinmezlikle birlikte korkuya neden olmakta, dolayısıyla farklı olana uzaklığı artırmaktadır. “Küreselleşmenin Kültürel Sonuçları” adlı çalışmalarında Talas ve Kaya (2007) ekonominin ve teknolojinin öncülüğünde ortaya çıkan küreselleşme sürecinin önemli siyasi ve kültürel sorunlara sebep olduğunu, geleneksel olanı ve ulusali zorladığını vurgulamaktadırlar.

“Küresel vatandaş” kavramına olan genel yaklaşım, dünyayı anlamaya çalışan, küresel boyutta olan sorunlara ilgi duyan, insan haklarına duyarlılığı vurgulayan bir kavram olarak ifade edilmektedir. Buradaki kullanım hukuki olarak “vatandaşlık” mefhumunun dışında ekolojik ve sosyopolitik bir anlam ihtiva etmektedir. Küresel vatandaşlığı alternatif olarak sunan uç bir kullanımda ise ulusal vatandaşlığın olumsuz anlamlandırıldığı, ulusallığı ırkçılıkla, baskıyla ilişkilendiren ve örnek cümlede de belirtildiği gibi tektipleştiren bir kavram olarak yaklaşmaktadır.

Sosyal bilgiler dersinin var oluş gayesi öncelikle bireyi içerisinde yaşadığı toplumun gerçekleriyle yüzleştirerek hayatı tanıtmaktır. Bu anlamda birey ülkesine vatandaşlık bağı ile bağlanırken belirli haklarla donatılır; dolayısıyla ülkesinden belirli beklentileri vardır. Diğer yandan sorumluluklarını yerine getirerek toplumsal yapının devamlılığı sağlanır. Hayatın somut gerçekleri bu derste öncelikle verilmesi gereken hususlardır. Küresel vatandaşlık kavramında bahsedilen hususların bazıları -insan hakları, çevresel duyarlılık gibi- zaten “vatandaşlık” kavramında, bireyle devletin sözleşmesi olan anayasada yerini bulan kavramlardır. Negatif ve pozitif statü hakları yanında dayanışma ve çevre hakları olarak ifade edilen üçüncü ve dördüncü kuşak haklar, devletin vatandaşlarına sunmakta sorumlu olduğu kavramlardır. Bu haklar ulusal boyutta; anayasada ve yasalarda tanımlanırken uluslararası sözleşmelerde bağlayıcı niteliktedir. Dolayısıyla bu hassasiyetler “ulusal vatandaşlık” kavramında yerini bulabilmektedir. Somut olan ulusal vatandaşlıkta bireyler yaşadıkları sorunlarla ilgili muhatap olarak devlet mekanizmasına başvurup haklarını arayabilmektedir. Küresel vatandaşlığın muhatabı yoktur. Alan yazınında bahsi geçen küresel vatandaşlık eğitimi bazı hassasiyetlere yapılan vurgudan öteye götürülemez. Sosyal bilgiler eğitiminin önceliği ilgilendiği yaş gruplarının özelliklerini de dikkate alarak, onların hayatlarını kolaylaştıracak, somut karşılığı olan bir içerik sunmaktır. Bilinçli vatandaşlar yetiştirmek hem demokrasi adına hem toplumun geleceği adına hayati önem arz etmektedir. Vatandaşlık eğitiminin değerlendirildiği çalışmada Dağ (2012), ulusal olanın evrensel değerlerle birlikte örnek metinler aracılığıyla vatandaşlık kavramının verilmesi gerektiğini ifade etmektedir.

Küresel vatandaşlığın alternatif olarak sunulduğu yaklaşımda ulusal vatandaşlığın tektipleştirdiği; ırkçılığa, şovenizme vardırılan bir eleştiriye maruz bırakılarak bunun karşılığında küresel vatandaşlık olgusu güzellenmektedir. Ulusal vatandaşlık, ırkçılıkla bağdaşmayan hukuki bir olgudur. Bireyler ülkelerine vatandaşlık bağı ile bağlıdırlar ve bu durum çeşitli yükümlülükleri gerektirir. Her ulusun özgün kültürü, gelenekleri, yaşam tarzı vardır ve eğitimin en temel amacı bu unsurların yeni nesillere aktarılmasıdır. Yukarıda bilgi toplumu ve çok kültürlülük bahislerinde belirtildiği üzere asıl küreselleşme tek tipleştirici etkiye sahiptir. Küreselleşmenin temel argümanı tüketim, nesnesi de bireydir. Özden ve Erbay (2018) çalışmalarında, küresel sorunlara ilişkin bireylerin sorumlu hissettiklerinde kültürlerinden, aidiyetlerinden ya da inançlarından vazgeçmiş olmadıklarını aksine ortak aidiyetlerle sorumlulukların artırıldığını vurgulamaktadırlar.

5. ÖNERİLER

Bu çalışmada sosyal bilgiler alan yazınında küreselleşme olgusuna karşı bakış açısı belirlenmeye çalışılmıştır. Genel olarak olguya tek taraflı yaklaşıldığı, olgunun farklı algılamalarına değinilmediği anlaşılmaktadır. Toplumsal olgular farklı yönlerden irdelenmesi gereken çok boyutluluk arz eder. Bu anlamda;

- Alan yazınında küreselleşmeye eleştirel açıdan yaklaşılarak olumsuz yanlarına da odaklanması,
- Bilgi toplumunun küreselleşmenin sonucu olmayıp, küreselleşmeyle birbirini tetikleyerek ilerleyen yapısına dönük perspektifle oluşturduğu anlayışının da dikkate alınması,
- Çok kültürlüğü savunurken küreselden gelene temkinli yaklaşılması,
- Küresel vatandaşlık kavramını ulusal vatandaşlığa alternatif olarak değerlendirilmemesi,
- Ulusal vatandaşlık kavramıyla hayatın somut sorunlarına dönük, çözüm odaklı çalışmalar kaleme alınması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Aktekin, S. (2020). Dijitalleşme ve bireyselleşme çağında eğitim ulus devletlerin egemenlik alanından çıkıyor mu? *Uluslararası Maarif Dergisi*, 1(2), 23-27.
- Arslan, K. (2004). Küreselleşmenin eğitim boyutu. *Ege Eğitim Dergisi*, 5(1), 1-5.
- Ataç, E. (2017). Türkiye’de eğitim eşitsizliğini okumak: istatistikler ve coğrafi dağılımlar. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 42(192), 1-27.
- Baygül, S. (2020). Küreselleşme ve teknoloji üzerine bir değerlendirme. *Uluslararası Beşeri Bilimler Dergisi*, 6(13), 395-411.
- Çakmak, Z., Bulut, B. ve Taşkiran C. (2015). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının internet kullanım durumları ile küresel vatandaşlık algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(1), 99-112.
- Çatak, M. (2015). Türkiye’de sosyal bilgiler eğitim programlarının incelenmesi. *EKEV Akademi Dergisi*, 19(62), 69-94.
- Çelik, E. (2018). Ekonomik küreselleşme ve eğitim, Türkan Erdoğan, Yıldırım Atayeter ve Sevcan Yıldız, (Ed.), *Sosyal beşeri ve idari bilimlerde akademik araştırmalar 6* (s.175-195), Ankara: Gece Kitaplığı.
- Dağ, N. (2012). Vatandaşlığın niteliksel dönüşümü ve vatandaşlık eğitimi üzerine bir betimleme çalışması. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 105-111.
- Dumanlı Kürkçü, D. (2013). Küreselleşme kavramı ve küreselleşmeye yönelik yaklaşımlar. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 3(2), 1-11.
- Egüz, Ş. (2016). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının küresel vatandaşlık eğitimine yönelik algıları. *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 7(24), 30-49.
- Gürdoğan Bayır, Ö., Göz, N.L. ve Bozkurt, M. (2015). Sınıf öğretmeni adaylarına göre sosyal bilgiler dersinde küresel vatandaşlık. *Eğitim Bilimleri Araştırma Dergisi*, 4(2), 145-162.
- Günel, E. (2016). Türkiye’de küresel bakış açısının sosyal bilgiler eğitimine kaynaştırılması: sosyal bilgiler öğretmen adayları. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry*, 7(4), 440-461
- Kan, Ç. (2009). Sosyal bilgiler eğitiminde küresel vatandaşlık. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 25-30.
- Meydan, A. ve Akkuş, A. (2014). Sosyal bilgiler öğretiminde müze gezilerinin tarihi ve kültürel değerlerin kazandırılmasındaki önemi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 29, 402-422.
- Neuman, W.L. (2006). Toplumsal araştırma yöntemleri nitel ve nicel yaklaşımlar. İstanbul: Yayınodası.
- Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: sosyal bilimlerde yöntem bilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323-343.
- Özden, M. ve Erbay E.R. (2018). Küresel vatandaşlık: belirsizlik mi? fırsat mı? *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 7(4), 76-81.
- Sağlam, M., Vural, L. ve Akdeniz, U.C. (2011). Küreselleşmenin Türkiye’deki ilköğretim sosyal bilgiler öğretim programı ve ders kitaplarında görülen yansımaları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 35, 1-15.
- Şahin, M., Şahin, S. ve Gögebakan Yıldız, D. (2016). Sosyal bilgiler eğitimi programı ve dünya vatandaşlığı: Öğretmen adaylarının perspektifinden. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 31(2), 369-390.
- Şimşek, O. (2016). W. I. Robinsan’ın tezi üzerinden küreselleşmeyi okumak. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 24-55.
- Talas, M. ve Kaya Y. (2007). Küreselleşmenin kültürel sonuçları. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 22, 149-162.
- Topkaya, Y. ve Coşkun, K. (2016). Küresel vatandaşlık bilinci üzerinde sosyal bilgiler öğretim programında yer alan değerlerin etki boyutu. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(11), 238-252.
- Uygun, K. ve Ulu, C.T. (2018). 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programı ve ders kitabında küreselleşme olgusunun incelenmesi. *Eğitimde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 1(1), 1-19.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- <https://www.socialstudies.org/about> (Erişim Tarihi: 16.01.2021)